

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

2
1905

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

ÉDITIONS

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.Υ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ Ι

Δαμασκηνού Ἀποστολίδου προηγουμένου Κιτιπικόν ἤτοι ἱστορία τῆς ἱερᾶς μονῆς Λαύρας τῆς ἐν Καλαβρύτοις (ἐξ ἀντιγραφῆς τῶν ἐν αὐτῇ κωδίκιον καὶ ἐγγράφων). Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου «Νομικῆς» Α. Χ. Βεργιανίτου. 1905. Εἰς 8^{ον} σ. 134.

Αἰσθητὴ ἦτο ἡ ἔλλειψις ἱστορίας τῆς Λαύρας, μ' αὖς τῶν κυριωτάτων μονῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, ἀμέσως συνδεομένης πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἱστορίαν. Τὴν ἔλλειψιν δὲ ταύτην πληροῖ μέχρι τινὸς τὸ ἀγγελλόμενον ἐνταῦθα βιβλίον. Περιλαμβάνονται δ' ἐν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν πρῶτην ἐν τῷ βράχῳ ἀρχαίαν μονὴν τὴν λεγομένην Παλαιομοναστήριον. ἣν ἡ παράδοσις ἀνάγει εἰς τὸ ἔτος 961 ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, τὰ τῆς κατὰ τὸν δεκάτον ἔκτον αἰῶνα ὑπερμεσοῦντα καταδιώξεως τῶν μοναχῶν καὶ πυρπολήσεως τῆς ἀρχαίας μονῆς ὡς καὶ τὰ κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς νέας περὶ τὸ 1600, εἶτα δὲ τὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν καταστροφῆς καὶ διαρπαγῆς τῆς νέας μονῆς τῷ 1770 καὶ τέλος τὰ κατὰ τὴν νέαν αὐτῆς ἀνοικοδόμησιν τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος καὶ τὰς τυχὰς τῆς νέας μονῆς ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ἐπαναστάσεως καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

Ἐλήφθη δὲ τὸ πλεῖστον τῆς ὕλης ὡς πρὸς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους ἐκ τοῦ παλαιοῦ κώδικος τῆς μονῆς. Ἀλλ' ἡ ἐκδοσις τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀντιγράφων δὲν ἔγινε δυστυχῶς κριτικῆ, ὥστε οὔτε τίνα ἀκριβῶς μέρη ἐξ αὐτοῦ παρελήφθησαν μανθάνομεν, οὔτε ἂν αἱ κακαὶ γραφαί, ἅς πολλαχοῦ εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης, περιλαμβάνονται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἢ εἶνε ἀμαρτάδες τοῦ ἀντιγραφέως ἢ τοῦ τυπογράφου, οἷαι πάντως εἶνε τὸ ἐν σ. 32 τῇ χάριτι ἀντὶ τῷ χάρτη καὶ καλὸν δὲ . . . γράψας ἀντὶ γράψαι. Ἄξια δὲ πάντως σημειώσεως εἶνε ἰδίως τὰ περὶ τὴν χρονολογίαν σφάλματα, οἷον τὸ ἐν σ. 28 ἀχφδ' ἀντὶ

του αχιβ', τὸ ἐν σ. 29 αχφφ' ἀντί πιθανῶς τοῦ αχικς' καὶ τὸ ἐν σ. 31 αζιε' ἀντί τοῦ αψιε'.

Τῶν δὲ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν διαρπαγὴν τῆς μονῆς ἀναφερομένων ἐγγράφων τὸ ὑπο τῶν μητροπολιτῶν τῆς Πελοποννήσου πρὸς τοὺς τῆς Ροῦμῆλης γραφέν τὸ φέρον χρονολογίαν 14 Σεπτεμβρίου 1779 καὶ ἐκδομένον ἐν σ. 37 κ. ε. τοῦ βιβλίου ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῆ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ σωζομένου πρωτοτύπου. Ὅποιαι δ' αἱ διαφοραὶ τοῦ ἀντιγράφου ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου ἐκείνου δύναται νὰ δείξη ἢ ἐξῆς ἀρχῆ, ἣν ἀντέγραψα κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὴν μονὴν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1902.

Ἐκδοσις κατὰ τὸ ἀντίγραφον.

Ἐπειδὴ καὶ πρὸ δύο σχεδὸν χρόνων οἱ εἰς τὰ Καλάβρυτα εὐρισκόμενοι τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανῆται, πρὸς τοῖς ἄλλοις πανδείνοις ἀπερ ἐκεῖσε ἔπραξαν, ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἱερόν Μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, Λαύρας ἐπικαλούμενον καὶ πλησίον Καλαβρύτων κείμενον, ὅπου πολλὰς διατρίψαντας ἡμέρας πλήθος πολὺ, τέλος πάντων τὸ ἐλεηλάτησαν, καὶ ληστρικῶς ἀδίκως τε καὶ παραλόγως ἤρπασαν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα ἱερά κειμήλια καὶ ἀφισρώματα, τὰ ὅποια περιέχονται εἰς τὸ κατάστιχον ὅπου περιφέρει ὁ ἅγιος Προηγούμενος. . . .

Πρωτότυπον.

Ἐπειδὴ καὶ πρὸ δύο σχεδὸν χρόνων οἱ εἰς τὰ Καλάβρυτα τῆς Πελοποννήσου εὐρισκόμενοι Ἀλβανῆται πρὸς τοῖς ἄλλοις πανδείνοις ὅπου ἐκεῖσε ἔπραξαν, ἐκυρίευσαν καὶ τὸ ἱερόν μοναστήριον τῆς ἱεῖρας ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, Λαύρας ἐπικεκλημένον, πλησίον Καλαβρύτων κείμενον, ὅπου ἐπὶ πολλὰς διατρίψαντες ἡμέρας, πλήθος πολὺ τὸ ἐλεηλάτησαν καὶ ληστρικῶς, ἀδίκως τε καὶ παραλόγως ἤρπασαν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα ἱερά κειμήλια καὶ ἀφισρώματα τὰ ὅποια περιείχοντο εἰς τὸ κατάστιχον ὅπου ἐπιφέρει ὁ παρῶν ἅγιος προηγούμενος. . . .

Ὅμοίως δ' νυχομίθα νὰ ἴδωμεν κριτικῶς ἐκτιδόμενα ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ περὶ τῆς ἱεῖρας μονῆς συγγραφῇ τὰ ἐν αὐτῇ περισωζόμενα ἐν πρωτοτύπῳ ἔνδεκα λοιπὰ πατριαρχικά σιγίλλια καὶ ἄλλα ἐγγράφα, ὧν σημείωσιν ἐξεδώκαμεν ἐν τῷ τοῦ *Marc Plan zum Corpus der*

griechischen Urkunden σ. 116. Ανακοινούμεν δ' ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ αὐτοῦ ὑπ' ἀρ. 12 ἀναγεγραμμένου ἐγγράφου, ἀναφερομένου εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πρίγκιπ μετόχιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ. Ἐχει δ' ἡ ἀρχὴ αὕτη ὡδε· Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ἡμεῖς οἱ μαγίστορες τοῦ ρουφetiou τῶν πακάλιδων καὶ ἐπίτροποι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ τοῦ κειμένου κατὰ τὴν νήσον Πρίγκιπον μὲ γράμμα ἐκκλησιαστικόν καὶ χοτζέτι τῆς βασιλικῆς κρίσεως ἤδη συνελθόντες οἰκεία βουλή καὶ αὐθαιρέτῳ γνώμῃ παραιτούμεθα τὴν ἐπιτροπικὴν τοῦ ρηθέντος ἱεροῦ μοναστηρίου τῷ πανοσιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς κατὰ τὸν Μωρέαν Λαύρας παλῆ κῦρ Ἀνθίμῳ ἐπὶ τῷ εἶναι μετόχιον ἀναφαίρετον.

Καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ μονῇ τεθησαυρισμένων ὀλίγων δεκάδων χειρογράφων, ἅτινα συνελέχθησαν φροντίδι τοῦ κ. Χ. Ἡλιοπούλου, συντάξαντος καὶ πρόχειρον, ἀλλ' ὅλω; ἀνεπαρκές περὶ αὐτῶν ἀπογραφικόν σημεῖωμα, θὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐβλέπομεν γινόμενον λόγον ἐν τῷ βιβλίῳ, καίτοι ταῦτα εἶνε ὡς τὸ πλεῖστον νεώτερα μαθηματάρια, ἔργα τοῦ Θεοφίλου Κορυθαλλείως καὶ ἄλλα τοιαῦτα μικροῦ λόγου. Κώδικας δ' ἐπὶ περγαμηνῆς κέκτηται δύο καὶ μόνους ἡ μονῆ, τὸν ὑπ' ἀρ. 30, Τετραεῦγγελον τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος κολοβόν, κοσμούμενον ὑπὸ ἐφθαρμένων εἰκόνων τῶν εὐαγγελιστῶν Λουκᾶ, Μάρκου καὶ Ματθαίου, λειπούσης τῆς τοῦ Ἰωάννου, καὶ τὸν ὑπ' ἀρ. 31, Τετραεῦγγελον τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, ἔχον ὁμοίως τὰς εἰκόνας τῶν Εὐαγγελιστῶν πλὴν τῆς τοῦ Ματθαίου, διατηρουμένας ἐν ἱκανῶς καλῇ καταστάσει. Εὐρηται δ' ἐν τῇ μονῇ καὶ εἰλητάριον ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, πλάτους 0,203, ὧν 0,12 κατέχει τὸ γεγραμμένον μέρος, καὶ μήκους 4,05. Περιέχει δὲ τὸ εἰλητάριον τοῦτο τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἀκέφαλον καὶ κολοβὴν.

Ἄλλὰ παρὰ τὰς ἀνεπιστάσις ταύτας, εἰς ἃς προσθετὰ καὶ ἡ ἐξ-ανάστροφος τύπωσις τῆς εἰκόνος τοῦ λαβάρου ἐν σ. 87, καὶ τὰς παραλείψεις, περὶ ὧν ἔγεινεν ἤδη λόγος, τὸ Κτιτορικόν τοῦτο εἶνε χρήσιμον ὡς πηγὴ οὐ μόνον τῆς ἱστορίας τῆς Λαύρας, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῆς περὶ τὰ Καλάβρυτα χώρας, μάλιστα ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Ἀξιολογωτάτη δὲ εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν ἐκδιδόμενων

ἑγγράφων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς Λαύρας εἰς τὸν ἀγῶνα. Ὅπως δὲ ἀσχετόν πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ συγγραμμάτιου εἶνε τὸ ἐν τέλει ἀναδημοσιευόμενον μακρὸν ἄρθρον περὶ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Συλλόγου τῶν Καλαβρυτινῶν ἐν Πάτραις. Οἱ κατ' αὐτὰ ἐκφωνηθέντες λόγοι καὶ τὰ περαντολάγα στιχουργήματα οὔτε εἰς διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς συντελοῦσιν οὔτε εἰς ἄρσιν τῆς ἐν τέλει μνημονευομένης ἀμφισβητήσεως περὶ τοῦ λαθάρου χρησιμεύουσι τὸ παρ' ἅπαν.

Marlborough's Self-Taught Series N° 11. - Greek (Modern) Self-Taught with phonetic Pronunciation containing Vocabularies, Elementary Grammar, Archaeological Terms etc. by *Nicolaos Anastassion*, Bachelier diplômé du Collège Grec de Halki. Ἐκ Λονδίνου, 1904. Εἰς 8^{ον} σ. 120.

Ἐχάρημεν ἰδόντες συμπεριληφθεῖσαν καὶ τὴν νέαν ἑλληνικὴν εἰς τὴν σειρὰν τῶν Ἐγχειριδίων αὐτοδιδασκαλίας τῶν νεωτέρων γλωσσῶν τοῦ ἐν Λονδίνου ἐκδοτικοῦ οἴκου Marlborough. Τὰ βιβλιάρια ταῦτα εἶνε πρακτικὰ καὶ ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν αὐτεκμάθησιν τῶν γλωσσῶν ἢ μᾶλλον τῶν ἀναγκαιοτάτων λέξεων καὶ φράσεων, ὧν ἔχει χρεῖαν ὁ περιοδεύων ξένος ἐν τῷ ξενόδοχείῳ, τοῖς ἐμπορικαῖς καταστάμασι, ταῖς ὁδοῖς, τοῖς σιδηροδρόμοις καὶ τοῖς ἀτμοπλοίοις καὶ ἐν τοῖς καθημερινοῖς ἔργοις. Πρακτικώτατον δὲ πράγματι εἶνε τὸ καθιερωθὲν σύστημα, δι' οὗ παρέχονται συγχρόνως ἀπολύτως ἀνεγκαιὰ στοιχεῖα γραμματικῆς, λεξικοῦ καὶ φρασεολογίας. Ἐτηρήθη δὲ καὶ ἐν τούτῳ, καθ' ἃ καὶ ἐν τοῖς ἐγχειρίδιοις τῶν ἄλλων γλωσσῶν, ἡ ἀρχὴ τῆς εἰς τὸ πρακτικὸν σύστημα τοῦ *Timini* προσαρμοσέως τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς εἰς τὴν ἀγγλικὴν. Εὕρισκόμενος δὲ πρὸ τοῦ προβλήματος τῶν πρακτικῶν ἀναγκῶν, ὧν χάριν συνετάχθη τὸ βιβλιάριον, βράβιν ἔλαβεν ὁ Ἕλληνας συγγραφεὺς κ. Νικόλαος Ἀναστασίου εὐλόγως τὴν παρὰ τοῖς νέοις Ἑλλησι προφορὰν. Δυσκολωτέρα δὲ ἦτο ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τῆς διγλωσσίας διὸ ἠναγκάσθη νὰ συμπεριλάβῃ λέξεις καὶ φράσεις ἐκ τε τῆς καθαρευούσης καὶ τοῦ κοινοῦ λόγου. Καὶ ἡ μὲν ἀνάγκη αὕτη ἦτο προφανής, ἀλλ' ἡ ἐπιλογὴ δὲν ἔγεινε πάντοτε μετὰ τέχνης, διὸ παρεϊσεφθάρησαν εἰς τὸ βιβλίον οὐκ ὀλίγαι ἄχρηστοι εἰς περιηγητὴν μάλιστα λέξεις τῆς καθαρευούσης καὶ παρελείφθησαν ἄλλαι χρήσιμοι ἢ ἀνεγράφησαν λέξεις τῆς δημώδους, ὧν δὲν γίνεται κοινὴ χρῆσις. Καὶ λάθη δὲ ὀρθογραφικὰ ἢ περὶ τὴν προφορὰν ἢ τὸν τονισμὸν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ σφάλματα περὶ τὰ